

Припрема за час

Разред: ТРЕЋИ

Редни број _____	Школа _____	Разред и одељење _____	Датум _____
Наставна тема	ЉУДСКА ПРАВА, ГРАЂАНИ И ДЕМОКРАТИЈА		
Наставна јединица	Право, правда и одговорност		
Тип часа	систематизација		
Образовни исходи	Ученици ће упознати значај кључних појмова: владавина права, независност судства, једнакост пред законом за демократију Ученици ће аргументовати своје ставове Ученици ће процењивати снагу својих аргументата базираних на знању		
Облици рада	радионица		
Методе рада	Мини лекција, рад на тексту – вођено читање, изрази став – варијанта технике „ДА-?-НЕ“		
Потребна средства и материјали	Текст за сваког ученика; ознаке за изрази став на А4 папиру; за наставника: текст примера и тврдње за вођење ученика кроз аргументацију и опредељивање за ставове; ппт са мини лекцију		
Уводни део часа	Мини лекција у оквиру које наставник пролази кроз обрађене појмове који су кључни за рад на часу: устав, закони, уставност, законитост, подела власти, људска права.		
Главни део часа	<p>Наставник позива ученике да свако за себе прочита текст и током читања означи делове који су му нејасни и за њих има додатно питање (тај део подвуче и на маргини забележи знак ?), делове са којима се слаже (подвуче и забележи знак ✓), делове које сматра најважнијим (њих означи са +).</p> <p>По потреби наставник даје кратка појашњења за питања сваког ученика.</p> <p>Наставник најављује задатак и кратко појасни технику постављајући ознаке у простору где ће се ученици распоредити приликом договарања аргументације на изнети пример и тврдње за сврставање у неку од позиција чији став ће ученици заступати.</p>		
Завршни део часа	Сумирање наставника кроз представљање значења појмова правна држава и владавина права и њихову везу са квалитетом демократије једног друштва (уз слајдове)		

	Домаћи задатак - Подела прилога за даље учење и договор за рад група на налажењу примера кршења или примера поштовања 10 принципа глобалног уговора УН. Материјал и даљи рад групе реализују онлајн. За ученике који желе више, додатни прилог на вирутелној учионици: члана Дојче веле са графиконом и извод са страније
Евалуација часа	Изнеси утисак о часу аплаузом (допада ми се шта смо и како радили) или укрштеним подлактицама (не допада ми се ни шта ни како смо радили)

Прилог 1 ППТ наставника

Прилог 2 ТЕКСТ за ученике – одштампати за сваког ученика

Шта је владавина права?

Владавина права подразумева да све јавне власти буду ограничене законима. То значи баш све - од месне заједнице до шефа државе. Међутим, просто ограничавање законима није довољно, јер закони могу да буду лоши (сетимо се нацистичке Немачке). Стога је потребно да ти закони и поступања имају одређене квалитете. Кроз преко две хиљаде година развијања политичких и правних система ти квалитети су се искристалисали у виду демократије, људских права и независних и непристрасних судова. Незамисливо је имати владавину права и без одговорности, транспарентности, поделе власти, забране арбитражних потеза извршних власти и без једнакости пред законом. Владавина права се овде не зауставља и вероватно би свако од нас могао да има сопствено схватање које није ништа мање исправно од схватања других.

То лепо звучи, али зашто треба да нам је битна владавина права?

Држава није једина на коју се односи владавина права. Носиоци права на владавину права смо сви ми појединачно јер је у њеној сржи поштовање наших права - сваког од нас појединачно и свих нас заједно. Без владавине права би моћ извршне власти била толико велика и арбитражна да би свако од нас могао без разлога и образложења да буде кажњен, награђен, затворен или ослобођен. Од владавине права зависи како функционише наша заједница и како се њоме руководи. Када се владавина права буде веродостојно примењивала од свих, тада нећемо морати да понесемо *једну или две "црвене"* да добијемо документ, стигнемо на ред код лекара или избегнемо казну саобраћајне полиције. Кроз владавину права грађани контролишу државу и стају на пут неправди њеног поступања.

Међутим, владавина права је битна и у нашим међусобним односима јер једни према другима имамо обавезе и неретко сматрамо да је неко неиспуњавањем своје обавезе према нама прекршио неко наше право. Без владавине права би заштита тог нашег права била празна љуштура, чак и када га штите судови.

Какве везе имају судије с владавином права?

Владавина права у пракси судова значи да: 1) судови контролишу законитост појединачних аката извршне власти (старају се да правна држава функционише); 2) према потреби преиспитују уставност општих аката и одржавају деликатну равнотежу између три гране власти; и 3) решавају појединачне случајеве и сукобе кроз примену постојећих правила и судећи у њима одлучују о правима и обавезама појединаца - спроводе правду.

За прва два навода је нарочито важна улога Уставног суда у заштити владавине права. Иако није суд у класичном смислу у нашем правном поретку, његова моћ да решава о уставности и законитости га издваја од осталих - то је случај у којем се појединац може наћи против било које гране власти, а резултат може бити укидање незаконитих одлука или поступака. Владавина права почива на претпоставци да ће се све гране власти повинovati оваквој одлуци суда.

Можда чак и највећа моћ суда је да решава појединачне случајеве. Када судија суди, он наступа као заштитник права, али и слободе и демократије, јер је управо он тај који у свом послу даје делотворну заштиту грађанкама и грађанима. Тако судије спроводе владавину права, али је и тумаче. Улога судија није да сами седе у својим канцеларијама, већ да нас штите од опасности и својевољности појединаца и политичких власти. Зато је битно да се судије супротставе свакој политичкој власти када год она крши право и делује супротно владавини права. Судија у овом случају делује у већ познатом и предвидивом систему правила, у којем свако има право да буде третиран с поштовањем, и у којем се одлука доноси праведно и на основу права.

Судија штити владавину права у појединачном случају и када свакоме ко се нађе у њеној судници омогући уживање процедуралних аспеката суђења, нарочито када други механизми за заштиту људских права не функционишу како треба. Судија у својој судници штити владавину права када омогући одбрану, извођење доказа, када наступа без предрасуда да ли је неко крив или није док не чује све стране, када не гледа сопствени интерес у случају, када образложи своју пресуду и нарочито онда када не дозволи да спољни притисци утичу на њену одлуку. Дужност је свих да устану у одбрану суда када критика судског поступка или одлуке пређе границу јавно оправдане критике и постане лични напад, притисак, застрашивање или напад на читав правосудни систем.

Прилог 3

ТЕКСТ за наставника – прилагодити га према свом сензибилитету и по потреби додати тврдње зависно од капацитета одељења

Прочитати или кратко представити случај ученицима:

СЛУЧАЈ Сариси Пеливан против Турске, представка бр. 63029/19 Европском суду за људска права:

Подноситељка представке је била турска држављанка, која је у предметно време била судија и генерална секретарка синдиката судија, организације основане 2016. чији је циљ да промовише владавину права и подржава независност и непристрасност правосуђа. У јануару 2017, турски Устав је измењен. Конкретно, уведене су значајне промене у организацију правосуђа. У фебруару 2017, домаће дневне новине објавиле су интервју са подносиоцем представке у штампаном издању и на интернет страници у вези са уставном реформом правосуђа. Неколико дана касније, Високи судски и тужилачки савет доставио је надлежном инспектору на испитивање жалбу која се односила на интервју. У јуну 2017, у складу са препоруком инспектора, Веће судија и тужилаца (ВСТ), како је преименовано пошто су на снагу ступили уставни амандмани у априлу 2017, издало је овлашћење за истрагу у вези са подносиоцем представке. У септембру 2018, ВСТ је подносиоцем представке изрекао опомену и потом одлучио да смањи казну и изрекао одбитак у висини дводневне плате. ВСТ је 2019. године одбио захтев подносиољке за преиспитивање, који се конкретно позивао на слободу удруживања и изражавања коју уживају судије.

Питања/тврдње за ученике за изрази став

***Казна коју је суткиња добила је мала, није било потребе да се жали
Судији је посао да суди по закону а не да закон критикује***

Поступање власти према судијама је неважно за обичне грађане они могу да се сами бране јер знају законе

ДЕО ТЕКСТА – који служи за припрему наставника како би могао да даје адекватну подршку или одговоре на ученичка питања и дилеме:

Sarisu Pelivan против Турске, представка бр. 63029/19, пресуда од 6. јуна 2023. Дисциплинске санкције против судија који изразе своје мишљење о уставним реформама (нпр. у новинским интервјуима) које утичу на правосуђе, представљају мешање у њихову слободу изражавања. Државни органи не могу изрећи такве дисциплинске санкције када судије делују у својству генералног секретара судијског синдиката, ако њихове изјаве истичу важност очувања независности правосуђа и ако не постоје процесне гаранције за оспоравање дисциплинских санкција. Другачије поступање представља повреду чл. 10 - Слобода изражавања ЕКЉП (Европска конвенција о људским правима).

ЗАКЉУЧЦИ ЕСЉП: Представка која је поднета према чл. 10 ЕКЉП поставља питања од општер значаја, а посебно то да ли припадник правосуђа који заступа своје колеге и колегинице може да се позива на право на слободу изражавања када јавно критикује уставне амандмане који имају правосудне и политичке импликације, као и под којим условима санкције изречене као одговор на такав поступак могу да се сматрају неопходним у демократском друштву. У овом случају, изрицање дисциплинске мере је представљало мешање у право на слободу изражавања подносиоце представке. То мешање је имало правни основ у домаћем закону, што значи да је „прописано законом“, а мера је имала легитимни циљ да гарантује ауторитет и непристрасност правосуђа. Приликом процењивања да ли је таква мера „неопходна у демократском друштву“, Суд је разматрао два елемента. Прво, Суд је приметио да у вријеме када је дала предметне изјаве, подносиоце представке је била суткиња и генерална секретарка синдиката судија, као и да је интервјуисана у том својству. Сходно томе, имајући у виду улогу синдиката и подносиоце представке у њему, имала је право и дужност да изрази мишљење о питањима која се тичу функционисања правосудног система (Мишљење 25 о слободи изражавања судија, 2. децембар 2022). Друго, Суд је разматрао садржај коментара подносиоце представке. Њене изјаве су се тичале утицаја уставне реформе на независност правосуђа у односу на извршну власт и на важност очувања независности (за слична питања, види и Венецијанска комисија, Турска – Мишљење о изменама и допунама Устава које је усвојила Велика народна скупштина 21. јануара 2017.). Тако су њене изјаве биле део расправе о питањима од јавног интереса и подразумевале су висок степен заштите према чл. 10 ЕКЉП. С тим у вези, Суд је препознао да политичке импликације изјава подносиоце саме по себи нису довољне да оправдају ограничавање њене слободе изражавања као генералне секретарке синдиката судија у домену који суштински утиче на њену професију. Надаље, чак и да мера изречена подносиоце може да се сматра релативно благом, њено изрицање је имало одвраћајући ефекат на подносиоце и друге припаднике правосуђа. Што се тиче процесног аспекта, ниједна одлука коју је УСТ усвојио није указивала на то да је право подносиоце представке на слободу изражавања било одмерено у односу на њену обавезу дискреције и суздржаности као судије, нити су те одлуке прецизирале конкретне делове или изразе у спорном интервјуу који су сматрани политички пристрасним и штетним за углед правосуђа. Дакле, Суд је сматрао да домаћи органи нису пружили довољно разлога да оправдају оспорену санкцију. На крају, сваки судија против којег се води дисциплински поступак има право на заштиту од произвољности, а посебно на могућност да предметну меру испита независно и непристрасно надлежно тело. Ово није била таква ситуација, јер је УСТ деловао и као орган који је покренуо поступак и као орган коначног одлучивања у предмету који се односио на изјаве о његовом саставу, функционисању, независности и непристрасности. Надаље, подносиоце представке није имала никакав правни лек у вези са мером коју је УСТ предузео против ње. Узевши у обзир наведено, Суд је утврдио да је Турска прекршила чл. 10 ЕКЉП, јер дисциплинска мера изречена подносиоце представке није била неопходна у демократском друштву.

Прилог 4, 4.1 и 4.2

ТЕКСТ И ЗАДАТАК (за учење и израду малих истраживања – прилог за вирутелну

учионицу)

ЗАДАТАК: након свега што смо до сада радили, пажљиво прочитај текст и пронађи вршњаке/вршњака са којима ћеш за следећи час припремити и документовати три примера за три од наведених 10 принципа Глобалног договора УН. За одабрани принцип треба наћи макар један пример из Србије или из света који илуструје да се изабрани принцип крши или да се изабрани принцип испоштовао. Уколико се деси да се неки од принципа само теби чини важним, можеш представити и свој индивидуални налаз. Твој/ваш пример можеш донети као свој мини писани приказ, скрин шот на телефону, запамћени линк на којем су подаци (ако је видео) или текст из медија који га документује. Обавезно је навести извор податка. Ако има додатних питања, стрим гугл учионице је увек отворен, пиши ☺
Успешан рад и сарадњу ти желим.

Владавина права – основни принципи и глобални значај

„Владавина права“ је принцип по коме и влада и грађани познају закон и подједнако су закону подређени, односно закон влада. То значи да закон важи за све, без обзира на њихов положај или статус. Како бисмо били сигурни да сви знају закон и своја права, закони треба да буду лако разумљиви, доступни и спроводљиви.

Владавина права ограничава овлашћења влада, предузећа и грађана и штити грађане од употребе арбитрарне моћи – аутократских одлука које нису засноване на закону.

Владавина права је кључна карактеристика свих савремених демократија демократија.

Елементи владавине права

Неки главни елементи владавине права су:

1. Грађани се не могу прогласити кривим за кривично дело које није било предвиђено законом у моменту извршења дела;
2. Свако је невин док му се не докаже кривица – претпоставка невиности – на правичном и јавном суђењу;
3. Грађани не могу бити кажњени, нити им се могу угрозити њихова права, осим ако суд не одлучи да је закон прекршен и то у законитом судском поступку;
4. Власт се због својих поступака може критиковати од стране медија и грађана, и судским путем.

Однос са поделом власти

Принцип поделе власти каже да моћ управљања треба да буде подељена између парламента, извршне власти – владе – и судства како би се избегло да било која група има сву моћ. Свака група, односно грана власти ради у оквиру дефинисаних области одговорности и може да контролише поступке друге две.

Владавина права и подела власти ограничавају овлашћења парламента, извршне и судске власти. Парламент и извршна власт морају деловати законито и могу бити позвани на одговорност ако то не ураде.

Судство је независно и њихове одлуке су непристрасне. Ове одлуке се доносе без утицаја оних који доносе закон (парламента) или оних чије се радње оспоравају пред судом (извршне власти). На овај начин парламент и извршна власт не могу добити превише моћи. Ово штити грађане од арбитрарног – необузданог или аутократског – вршења власти од стране парламента и извршне власти.

Које су предности владавине права?

- Јача демократију јер законе доносе представници народа;
- Обезбеђује предвидљиво и уређено друштво;
- Сви грађани су третирани једнако и законито чиме се штите права грађана;
- Сви грађани су слободни и сигурни од произвољног хапшења и затварања, или суђења за кршење непознатог закона;
- Независан, непристрасан и транспарентан правосудни систем.

Владавина права и УН

Године 1945. створене су Уједињене нације на три стуба: међународни мир и безбедност, људска права и развој. Скоро седамдесет пет година касније, сложена политичка, социјална и економска

трансформација савременог друштва донела нам је изазове и могућности које захтевају колективни одговор који мора бити вођен владавином права, јер је она основа пријатељских и равноправних односа између државе и база правичних друштава. За систем Уједињених нација (УН), владавина права је принцип управљања у којем су све особе, институције и ентитети, јавни и приватни, укључујући и саму државу, одговорни за законе који се јавно објављују, једнако спроводе и на основу којих се независно пресуђује, и који су у складу са међународним нормама и стандардима људских права. Она захтева мере којима се обезбеђује поштовање принципа супремације закона, једнакости пред законом, одговорности пред законом, правичности у примени закона, поделе власти, учешћа у одлучивању, правне сигурности, избегавања арбитрарности, и процедуралне и правне транспарентности.

Владавина права је фундаментална за међународни мир, безбедност и политичку стабилност; за остваривање економског и друштвеног напретка и развоја; и за заштиту људских права и основних слобода. То је темељ за приступ људи јавним услугама, сузбијање корупције, сузбијање злоупотребе власти и успостављање друштвеног уговора између грађана и државе. Владавина права и развој су снажно међусобно повезани, а ојачано друштво засновано на владавини закона треба сматрати резултатом Агенде 2030 и циљева одрживог развоја УН.

Поред тога, посебно, циљ 16 је циљ који омогућава државама чланицама да генеришу промене политике на националном нивоу које унапређују напредак у погледу других циљева одрживог развоја. Развој инклузивних и одговорних правосудних система и реформа владавине права ће пружити квалитетне услуге људима и изградити поверење у легитимитет њихове владе. Овај приступ треба да одговори на потребе појединаца и група и њихово смислено учешће од самог почетка, обраћајући посебну пажњу на оне који су историјски маргинализовани и који су у опасности да буду игнорисани. То укључује спречавање озбиљних кршења људских права, постизање кредибилне одговорности за одговорне на националном и међународном нивоу и оснаживање појединаца и заједница да искористе механизме правде за заштиту својих основних људских права.

Владавина права је важна компонента одржавања мира, као што су истакли Генерална скупштина и Савет безбедности у двоструким резолуцијама о ревизији архитектуре изградње мира.

Одржавање мира захтева интегрисан и свеобухватан приступ у целом систему УН, заснован на кохерентности између политичких, безбедносних, развојних, људских права, родне равноправности и владавине права у циљу подршке напорима које предводе државе чланице.

Јачање владавине права подразумева поштовање норми међународног права, укључујући и употребу силе, и признавање примарне одговорности држава да заштите своје становништво од геноцида, злочина против човечности, етничког чишћења и ратних злочина. Владавина права је кључни елемент хуманитарних програма и програма људских права; она је кључна за разумевање и решавање узрока за расељање и апатридију; и темељ је режима хуманитарне заштите.

Питања владавине права укључују нова и критична питања као што су пролиферација говора мржње и подстицање на насиље; спречавање радикализације/насилног екстремизма; климатске промене и животна средина који утичу на безбедност и живот људи; и сложености вештачке интелигенције и сајбер криминала.

Промовисати владавину закона како би се заштитили грађани и предузећа

Владе треба да имају добре законе, институције и процедуре како би осигурале одговорност, стабилност, једнакост и приступ правди за све. Ово на крају доводи до поштовања људских права и животне средине. Такође помаже у смањењу нивоа корупције и случајева насилног сукоба. Ово је, као што смо рекли, концепт владавине права. Он утиче на квалитет живота и рада људи.

Имајући снажну владавину права, владе дају бизнису и друштву стабилност знајући да се сва права поштују и штите. Јака владавина права укључује:

- Јасно написани и лако доступни закони који стварају сигурност и спроводљивост законских права;
- Независно и непристрасно правосуђе које промовише правичност и обезбеђује транспарентно, благовремено и предвидиво решавање спорова;
- Ефикасне јавне институције које оснажују предузећа и појединце да дају позитиван допринос

привреди и друштву.

Постоје велике користи за пословање и друге заинтересоване стране у поштовању и подршци владавини права. Тамо где је владавина права слаба, одговорним предузећима је теже да функционишу, да испуњавају своје законске обавезе и да имају заштићена законска права. Компанијама је потребно да владе понуде снажну владавину права како би предузећа могла да испуне своје обавезе према универзалним стандардима одрживости – укључујући десет принципа Глобалног договора УН.

Десет принципа Глобалног договора УН

Корпоративна одрживост почиње са системом вредности компаније и приступом пословању заснованом на принципима. То значи радити на начин који, у најмању руку, испуњава основне одговорности у областима људских права, рада, животне средине и борбе против корупције. Одговорна предузећа примењују исте вредности и принципе где год да су присутна и знају да добре праксе у једној области не надокнађују штету у другој. Уграђивањем десет принципа Глобалног договора УН у стратегије, политике и процедуре и успостављањем културе интегритета, компаније не само да подржавају своје основне одговорности према људима и планети, већ и постављају сцену за дугорочни успех.

Десет принципа Глобалног договора Уједињених нација произилазе из: Универзалне декларације о људским правима, Декларације Међународне организације рада о основним принципима и правима на раду, Декларације из Рија о животној средини и развоју и Конвенције Уједињених нација против корупције.

Људска права

Принцип 1: Компаније треба да подржавају и поштују заштиту међународно проглашених људских права; и

Принцип 2: побринути се да нису саучесници у кршењу људских права.

Рад

Принцип 3: Предузећа треба да подржавају слободу удруживања и ефективно признавање права на колективно преговарање;

Принцип 4: укидање свих облика принудног и обавезног рада;

Принцип 5: ефективно укидање дечијег рада; и

Принцип 6: елиминација дискриминације у погледу запошљавања и занимања.

Животна средина

Принцип 7: Предузећа треба да подрже приступ из предострожности према еколошким изазовима;

Принцип 8: предузети иницијативе за промовисање веће одговорности за животну средину; и

Принцип 9: подстицати развој и ширење еколошки прихватљивих технологија.

Антикорупција

Принцип 10: Предузећа треба да раде против корупције у свим њеним облицима, укључујући изнуду и подмићивање.

Можемо закључити да је владавина права кључно и темељно опредељење многих друштава које је, па слободно могу рећи, на нивоу главног националног интереса. Такође, владавина закона је доминантни оквир светске заједнице и тачка поласка и сусрета у оквиру УН.

Прилог 4.1 и 4.2

За оне који желе више да знају и истраже: (за ученике и наставника)

<https://www.dw.com/sr/srbija-u-padu-na-listi-indeksa-vladavine-prava/a-63561750>

Srbija u padu na listi „Indeksa vladavine prava“

26. 10. 2022.26. oktobar 2022.

Srbija beleži pad u oblasti vladavine prava u odnosu na prošlu godinu i prema tzv. „Indeksu vladavine prava“ ove godine je na 83. mestu od 140 rangiranih zemalja. Iza nje je u regionu samo Albanija koja je na 87. mestu.

Među zemljama zapadnog Balkana, najbolje je plasirano Kosovo (57), a slede Severna Makedonija (63) i Bosna i Hercegovina (70). Crna Gora se ne navodi na listi koja se može pogledati [OVDE](#).

Od 2009. godine, indeks vaŕingtonske nevladine organizacije „Svetski projekat pravde“ (*World Justice Project*) meri razvoj vladavine prava, na osnovu osam faktora. Za ovogodiŕnji „Indeks vladavine prava“ (*Rule of Law Index*) anketirano je viŕe od 154.000 domaćinstava i 3.600 pravnih stručnjaka.

Stručnjaci neprestano raspravljaju o tome ŕta je to pravna država. Sloŕni su da u pravnoj državi građani mogu da se oslone na to da se vaŕeći zakoni poŕtuju.

Nemačka na ŕestom mestu

Danska, Norveŕka, Finska, ŕvedska i Holandija se ističu kao primeri pravne države. One zauzimaju prvih pet mesta na rang listi vladavine prava. Nemačka je na ŕestom mestu, jer nije dobila najbolje ocene za transparentnost vladinog i administrativnog delovanja. Između ostalog i zato ŕto sluŕbe nisu dovoljno pristupačne novinarima.

Unutar Evropske unije, najslabije je ocenjena Mađarska i nalazi se na 73. mestu. Hrvatska je, inače, na 47, a Slovenija na 31. mestu.

Na samom dnu liste su Haiti, Demokratska Republika Kongo, Avganistan, Kambodŕa i na poslednjem mestu je Venecuela. U tim zemaljama nisu dovoljno zaŕtičena osnovna prava, poput slobode izraŕavanja. Isto tako, rad vlade nije pod adekvatnom kontrolom.

Vladavina prava slabi

Analiza „Svetskog projekta pravde“ pokazuje da je vladavina prava u ŕest od deset zemalja oslabila tokom proŕle godine. To znači da Indeks vladavine prava na svetskom nivou slabi već petu godinu zaredom.

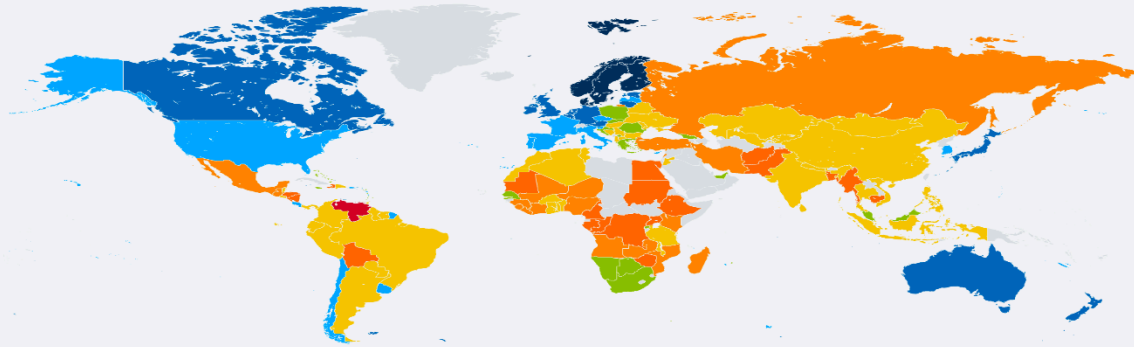
„Autoritarni trendovi koji su prethodili pandemiji nastavljaju da potkopavaju vladavinu prava“, kaŕe Elizabet Andersen, izvrŕna direktorka „Svetskog projekta pravde“. „Kontrola vlade slabi, a poŕtovanje ljudskih prava opada.“

Mere za borbu protiv korona pandemije, kao ŕto su ograničavanje slobode kretanja i vanredna ovlaŕčenja za vlade, od 2020. godine podrivaju vladavinu prava u mnogim zemljama ŕirom sveta. Iako je slabljenje vladavine prava trenutno usporeno, ono se nastavlja.

„Prevazilazimo zdravstvenu krizu, ali ne i krizu vladavine prava“, kaŕe Andersen. „Danas 4,4 milijarde ljudi ŕivi u zemljama u kojima je vladavina prava slabija nego proŕle godine“. Suŕtina vladavine prava je princip pravičnosti, dakle pravda i jednaka prava za sve, naglašava Andersen, i zaključuje. „Manje pravedan svet će sigurno biti nestabilniji svet.“

Rule of Law around the World 2022

Overall scores of the WJP Rule of Law Index

Adherence to the rule of law

Source: World Justice Project

Прилог 4.2

За оне који желе више да знају и истраже: (за ученике и наставника)

<https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/250314/250314-stampa2.html>

ПРАВНА ДРЖАВА И ВЛАДАВИНА ПРАВА

Успостављање независног и ефикасног правосуђа које подразумева интегритет судова и судија, непристрасност, стручност и висок стандард доношења пресуда основа су на којој се гради правна држава и владавина права.

Србија још није достигла тај стандард, а прикључење Европској унији и реформе које ће уследити, ако останемо доследни у тој европској оријентацији, омогућиће увођење реда у систем правосуђа.

Као почетна дијагноза српског правосуђа може да послужи следеће:

- ни после 14 година од демократских промена нису кажњени истакнути представници режима који је земљу увео у санкције и рат, а делове криминалног подземља поставио као недодирљиву касту изнад закона и суда.
- то је систем у коме годишње застари више од 800 предмета, а у 2012. години је застарело чак око 1.000 предмета.
- радни спор траје у просеку две године а законски рок је шест месеци.
- председници судова се годинама држе у вд стању тако да нису слободни у одлучивању нити имају пун капацитет одговорности.
- судије које су прекршиле закон или одуговлачиле са доношењем пресуда нису кажњене, већ су напредовале у служби.
- судије које су доносиле одлуке супротне вољи политичке врхушке биле су у притвору или се њихово напредовање спречава.

Кроз анализу појединих судских случајева, разговоре са независним експертима, професорима, адвокатима и сведочења људи који су жртве тог система бавићемо се питањем зашто у Србији застаревају случајеви, утицајем политике на судство, корупцијом у судству, некажњеним

лекарским грешкама, радним правом, дискриминацијом одређених група у правосуђу, парницама које трају и по неколико деценија...

Припрема за час грађанског васпитања настала је у оквиру пројекта „Суочавање са прошлошћу – нове генерације, нове перспективе“ који Грађанске иницијативе спровode у оквиру пројекта “Подршка Европске уније изградњи поверења на Западном Балкану” који финансира ЕУ и спроводи УНДП, а спроводи се у Босни и Херцеговини (БиХ), Косову, Црној Гори, Северној Македонији и Србији.*